

А. В Буній

*студентка кафедри соціології та соціальної роботи
Національного університету «Львівська політехніка»
adrianabunii@gmail.com*

*Науковий керівник –
кандидат педагогічних наук
Т. М. Фаласеніді*

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ ДІТЕЙ З РОЗЛАДАМИ СПЕКТРУ АУТИЗМУ

Оптимальне навчання і розвиток дитини з розладом спектру аутизмом передбачає створення спеціальних умов для зменшення стресогенності у навколишньому середовищі. Надзвичайно важливим є питання організаційно-освітньої системи, яка здатна інтегрувати і скерувати професійні зусилля фахівців для здійснення кваліфікованої психолого-педагогічної допомоги дітям з розладами спектру аутизму.

Інтеграція та адаптація дитини з РСА потребує роботи фахівця, як із класом, учнями школи, так і з батьками дітей, які навчаються в загальноосвітньому закладі, щоб можна було створити толерантне ставлення до дітей з особливими потребами, навчити сприймати їх як рівних. Дуже важливо, щоб дорослі адекватно ставились до проблем дітей, не звертали особливої уваги на певні їхні особливості чи негативні риси характеру та поведінки. Дитина з РСА потребує адекватного і нормального ставлення до себе, щоб вона відчувала довіру і стабільність людей, що її оточують.

Включення дитини з розладами аутичного спектру у систему освіти є системним явищем, до якого повинна бути готова сама дитина та заклад, де вона навчатиметься. Гнучка система освіти дозволить отримати освіту відповідно потенційних можливостей особистості, що дозволить долучити до освіти дітей, які мають РСА. На даному етапі важливою складовою є супровід спеціально підготовленого соціального працівника, який виступатиме як експерт в організації освітнього середовища разом із психологами, дефектологами, тощо.

Одним із важливих аспектів ефективного освітнього процесу для таких дітей є структурування предметно-просторового середовища. Архітектурний простір повинен відповідати їхній схильності до впорядкованості, завершеності, визначеності та передбачуваності. Але це не означає, що завданням фахівців є створення незмінного середовища (інколи неправильно трактують, що у дітей з розладами спектру аутизму є схильність до консерватизму). За спостереженнями практиків, дітям набридає і перестає привертати увагу те, що довгий час є одноманітним [2, с.40].

Освітнє архітектурне середовище, за умови правильного зонування, має ресурси, які наснажують дитину та допомагають їй ефективно навчатись в комфортних для неї умовах. Ресурси поділяють на три такі групи:

1. Предметно-просторові ресурси.

Міжнародний досвід створення сприятливих умов для дитини з РСА передбачає визначання певних зон для діяльності та їх меж за допомогою певних візуальних опор, наприклад: розташування меблів, колір стін, використання наклейок, значків, кольорових стрічок, килимів, кольорових фігур, скатертин, серветок, щоб зробити середовище зрозумілим, керованим і сприяти увазі та глибшому розумінню.

За умови планування простору приміщення групи (класу) рекомендують урахувати його багатофункціональність і відповідно передбачати різні зони, такі як: *навчальна* (організація навчальних занять і предметно-практичної діяльності); *ігрова* (організація ігор і проведення занять з розвитку рухів); *«жива природа»* (організація спостережень за рослинами, тваринами); *релаксаційна* (місце відпочинку й усамітнення дитини). Таке середовище не викликає у дитини з розладами спектру аутизму стресу, нервозності, приступів паніки, що дає змогу дитині адекватно сприймати інформацію, навчатись та засвоювати і відтворювати поведінку в соціумі.

Розробник комплексної програми ТЕАССН, яка в декількох країнах отримала статус державної програми навчання і розвитку для дітей з РСА, – Е. Шоплер – довів, що саме такі діти ефективно навчаються з опорою на принцип структурованості та візуальну підтримку.

2. Організаційно-сміслові ресурси.

Ця група ресурсів охоплює: структурування різних сфер життєдіяльності (навчання, побут, дозвілля); дозоване навантаження; візуальну підтримку, елементи програми ТЕАССН [1]; візуалізовані графіки та правила, що регулюють відносини з навколишнім середовищем); адаптацію навчальних підходів (використання навчальних завдань різного рівня складності; збільшення часу на виконання завдань; зміна темпу занять; чергування видів діяльності) та навчальних посібників, наочних та інших матеріалів, застосування додаткових способів подання матеріалу (дублювання усного завдання письмовим, індивідуально для дитини з аутизмом), модифікацію навчальних завдань (часткові зміни у змісті та обсязі завдань для конкретної дитини).

Підкріплення візуальними матеріалами дає змогу дитині з розладами спектру аутизму отримати сталі орієнтири, які поступово сприятимуть саморегуляції. Найважливішим складником організаційно-сміслових ресурсів є розклад, який оформлюється як серія картинок, фотографій, піктограм і використовується в усіх приміщеннях навчального закладу, при цьому кожний із педагогів має привчати дитину зважати на розклад і поступово керуватися його орієнтирами.

3. Соціально-психологічні ресурси.

Включає в себе компетентність фахівців та батьків, що повинна проявлятися у двох напрямках: уміння надавати кваліфіковану допомогу дітям з РСА та уміння працювати в режимі командної взаємодії. З метою впорядкування необхідних знань, методів, прийомів та засобів, необхідних для реалізації ефективного освітнього процесу для дітей з РСА, розроблено інноваційні технології їхнього психолого-педагогічного супроводу в освітньому просторі та командної взаємодії міждисциплінарної групи супроводу, що стало головними орієнтирами у процесі набуття фахівцями освітніх закладів компетентності по роботі з дітьми з РСА.

Правильна організація освітнього середовища для дітей з РСА є важливою складовою навчання та соціалізації. Отже, реалізація вище вказаних умов уможливило створення безперешкодного й відповідного простору для освіти дітей з РСА.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гайдукевич С. Е. Средовой подход в инклюзивном образовании [Електронний ресурс] / С. Е. Гайдукевич // Минск: Четыре четверти. – 2007. – Режим доступу до ресурсу: <http://elib.bspu.by/handle/doc/7279>
2. Скрипник Т. В. Умови зменшення дестабілізаційних чинників в освітньому процесі дітей з аутизмом / Т. В. Скрипник. // Освіта та педагогічна наука. – 2016. – С. 39–45.

А.Ю. Вегера

студентка II курсу

спеціальності «Соціальна робота»

Тернопільського національного педагогічного університету

імені Володимира Гнатюка

nastia098@ukr.net

Науковий керівник –

кандидат педагогічних наук, доцент

Н. М. Горішна

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ БЕЗДОМНИХ І БЕЗПРИТУЛЬНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

Наявність дому для кожної людини – невід’ємний атрибут нормального існування, відповідно, ті особи, які залишилися житла, не можуть повноцінно реалізовувати свої права. Бездомність як соціальна проблема визначається відсутністю у людини „дому”, але вона не зводиться лише до наявності помешкання для житла, притулку чи даху над головою. Життя на вулиці негативно впливає на всі сторони життя людини: її здоров’я, можливість реалізувати себе, здобувати засоби для існування, встановлювати соціальні зв’язки тощо. У зв’язку з цим бездомні і безпритульні особи потребують соціальної допомоги і підтримки з метою повернення їх до життя в суспільстві як його повноправних членів.

Бездомність як явище присутня в усіх країнах світу. В Україні, зважаючи на складне соціально-економічне, військово-політичне становище, проблема бездомності є особливо актуальною та гострою. Основними чинниками, що поглиблюють цю проблему, є: відсутність засобів для оплати житла; недостатня кількість дешевого житла; низький дохід багатьох сімей і окремих громадян; погіршення соціального здоров’я суспільства, що призводить до зростання чисельності душевнохворих та осіб із девіантною поведінкою; слабкі можливості для реалізації соціальних програм,